

EMIGRAREA STUDENŢILOR MEDICINIŞTI – PERICOL REAL PENTRU VIITORUL SISTEMULUI DE SĂNĂTATE DIN REPUBLICA MOLDOVA

¹Leonid Margine – dr. şt. med., conf. univ.,

¹Tudor Grejdean – dr. hab. şt. med., prof. univ.,

¹Dorin Spînu – student.

¹Catedra Medicină Socială şi Management „Nicolae Testemiţanu”,

IP USMF „Nicolae Testemiţanu”

Tel. 022205248, sănătatepub@usmf.md

Rezumat

Introducere. „Criza resurselor umane” în sectorul medical este descrisă ca fiind una dintre cele mai stringente probleme în domeniul ocrotirii sănătăţii la moment. În acest context capătă amploare migraţia internaţională a medicilor, din ţările în curs de dezvoltare spre ţările dezvoltate. Şi în Republica Moldova există o insuficienţă de medici. Am studiat atitudinea studenţilor şi absolvenţilor USMF „Nicolae Testemiţanu” faţă de emigraţie.

Scopul lucrării. Evaluarea atitudinii mediciniştilor studenţi şi absolvenţi faţă de începerea carierei de medic în Republica Moldova şi faţă de emigrare.

Material şi metode. Studiu mixt, longitudinal şi transversal. Au fost studiate datele de la Centrul de Calcul al USMF

referitor la admiterea la rezidențiat pe anii 2012-2017. De asemenea au fost chestionați studenții anilor I, III și VI ai USMF „Nicolae Testemițanu”.

Rezultate. Rata de continuare a studiilor la rezidențiat este în scădere, în 2017 doar 2 din 3 absolvenți alegând să-și continue studiile în RM. În rândurile studenților ratele celor ce doresc să emigreze este destul de mare, circa 75% intenționând să plece peste hotare. Concluzii: Este necesar de a identifica factorii determinanți ce țin de decizia mediciniștilor studenți și absolvenți de a emigra sau a rămâne și a implementa urgent măsuri de retenție în dependență de acești factori.

Cuvinte-cheie: emigrare, rezidenți, studenți.

Summary. Emigration of medical students – a real threat to the future of the health care system in Republic of Moldova

Introduction. The „human resources crisis” is described as being one of the most important problems in the health care sector of our time. At the same time, the international migration of doctors is increasing, from the developing countries toward the developed ones. There is a shortage of doctors in the Republic of Moldova as well. We studied the attitude of SMPhU students and graduates to emigration.

Objective of the study. To evaluate the attitude of medical students and graduates to the perspective of starting their medical career at home and to emigration.

Material and methods. Mixt study, longitudinal and cross-sectional. We analyzed the data from the Computing Center of the SMPhU regarding the admission results to residency during 2012-2017. We also surveyed the students of SMPhU from years I, III and VI.

Results. The rate of those who continue their studies in RM is decreasing, in 2017 only 2 out of 3 SMPhU graduates chose to continue their studies in RM. Among medical students, the rate of those who want to emigrate are high, 75% willing to emigrate.

Conclusions: It is necessary to identify the determinant factors that influence students or graduates idea of emigrating or continuing home and to implement urgently retention measures based on these factors.

Key words: emigration, rezidents, students.

Резюме. Эмиграция студентов медиков - реальная угроза для будущего системы здравоохранения в Республики Молдова

Введение. „Кризис кадров” в системах здравоохранения одна из важнейших проблем современность. Характерна миграция врачей из развивающихся стран в развитых странах. И в Республике Молдова существует дефицит медицинского персонала. Мы изучили отношение к эмиграции у студентов и выпускников ГУМФ „Николае Тестемицану”.

Цель исследования. Оценка отношения студентов и выпускников медиков к началу медицинской деятельности в Республике Молдова или за её границами.

Материалы и методы. Комбинированное исследование на общей и выборочной совокупность. Были изучены данные из Вычислительного Центра ГУМФ о приёме в резидентуру на 2012-2017 годы. Также были опрошены студенты 1-го, 3-го и 6-го курсов ГУМФ „Николае Тестемицану”.

Результаты. Прогрессивно падает уровень желающих продолжать учёбу в резидентуру в Республике Молдова. Так, в 2017 году только 2 из 3 выпускников выбрали этот путь. Среди студентов уровень желающих эмигрировать довольно высокий и составляет 75%.

Заключения: Необходимо выделить определяющих факторов эмиграции среди студентов и выпускников медиков и разрабатывать механизмы их внедрения в национальную систему здравоохранения.

Ключевые слова: Эмиграция, резиденты, студенты.

Introducere. Conform statisticii OMS, în 2013, la nivel mondial, era o insuficiență de 17,4 milioane de cadre medicale, dintre care 2,6 milioane medici. „Criza resurselor umane” în sectorul medical este descrisă ca fiind una dintre cele mai stringente probleme în domeniul ocrotirii sănătății ale timpului nostru, în contextul în care există deja o conexiune stabilită între asigurări adecvate cu personal medical și rezultatele obținute în domeniul sănătății [3]. O insuficiență de cadre medicale la nivel global pune în pericol calitatea și durabilitatea sistemelor medicale din toată lumea.

Această insuficiență se dezvoltă în contextul glo-

balizării și liberalizării piețelor de muncă și comerciale, ce permite lucrătorilor medicali să-și presteze serviciile în alte țări decât țara lor de origine. Serviciile medicale reprezintă un sector cu creștere rapidă a economiei mondiale, iar globalizarea și creșterea la nivel global a cererii pentru servicii medicale nu doar a stimulat comerțul în domeniul tehnologiilor medicale, dar de asemenea a deschis granițele pentru specialiștii medicali, rezultând migrarea lor internațională [8]. Gradientul de salarizare, de condiții de muncă și de viață întrețin curenții migraționali, care încep din țările în curs de dezvoltare și se termină în țările dezvoltate, precum SUA, Canada, Australia,

Regatul Unit. În țările dezvoltate deficitul de medici este explicat prin creșterea numărului și îmbătrânirea populației, îmbătrânirea generației actuale de medici, distribuția internă ineficientă pe specialități și regiuni geografice, activitatea pe „jumătate de normativ” [2, 4, 9]. Țările în curs de dezvoltare se confruntă cu problema emigrației tinerilor specialiști medicali, sau chiar a absolvenților universităților de medicină – Croația 37%, Serbia 80%, România 82%, Irlanda, 88% [7, 8].

Problemele de personal medical calificat la nivelul sistemului de sănătate al Republicii Moldova sunt bine cunoscute. Destrămarea URSS și declararea independenței Republicii Moldova a fost urmată de o degradare în plan a condițiilor de trai, de muncă și de remunerare profesională. Aceasta a servit ca imbold pentru valul de emigrare a medicilor dintre anii 1997-2002 (figura 1), care a precedat cu puțin timp primul val de emigrație a populației generale din republică. După cum se observă în figura 1, numărul de medici este în continuă scădere.

Studiile realizate care să studieze problema specialiștilor medicali care emigrează sunt prea superficiale pentru a permite formularea unor concluzii [5,6]. Măsurile implementate menite să facă față procesului emigrațional din țară poartă un caracter mai mult empiric. Astfel, este interesantă evoluția atitudinii față de migrație a potențialilor lucrători medicali, inclusiv a studenților și absolvenților USMF „Nicolae Testemițanu”.

Scopul lucrării. Acest articol are ca scop evaluarea atitudinii tinerei generații de medici față de începerea carierei de medic în Republica Moldova și față de emigrație.

Material și metode. Este un studiu mixt, cu component longitudinal și transversal. Ca material de

studiu au servit datele completării locurilor oferite la rezidențiat pe anii 2012-2017 și studenții medicinisti ai USMF „Nicolae Testemițanu”. Studiarea completării locurilor la rezidențiat a avut loc longitudinal, fiind colectate date de la Centrul de Calcul al USMF pentru anii 2012-2017 referitoare la planul aprobat de locuri la specialități medicale, numărul total de medici absolvenți și numărul total de rezidenți admiși. Chestionarea studenților USMF reprezintă componenta transversală, și a avut loc în primul semestru al anului de studii 2017-2018 în rândurile studenților din anii I, III și VI. Volumele reprezentative au fost calculate folosind formula propusă de P. Mureșan, luând în considerare numărul total de studenți autohtoni în fiecare an. Omogenitatea s-a asigurat prin alegerea aleatorie a grupelor din toate torențele chestionate. Datele au fost stocate și prelucrate cu ajutorul programului Microsoft Excel 2016.

Rezultate și discuții. În urma procesării datelor primare obținute de la Centrul de Calcul al USMF pentru anii 2012-2017 am obținut date, care sunt prezentate în tabelul 1 și figura 2. Tabelul 1 prezintă abordarea absolvenților USMF „Nicolae Testemițanu” față de admiterea la rezidențiat în perioada 2012-2017. În figura 2 este redată schematic evoluția raportului numărului total de rezidenți admiși (specialități medicale) către numărul de absolvenți ai facultății Medicină Generală a USMF „Nicolae Testemițanu”. Se observă că în ultimii există o tendință negativă în ce privește ocuparea locurilor de rezidențiat. În 2017 raportul rezidenților admiși în anul I către medicinisti-absolvenți a atins valoarea 64,6%, urmând o scădere cu aproape 30% timp de 5 ani, dintre care 20 % în ultimii 2 ani. În 2017 fiecare al 3-lea absolvent al USMF nu și-a continuat instruirea profesională în Republica Moldova.

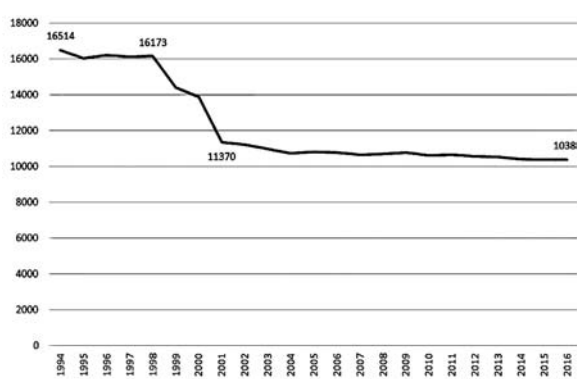

Fig. 1. Numărul absolut de medici înregistrați în sistemul Ministerului Sănătății, 1994-2016 [1]

Fig. 2. Raportul numărului total de rezidenți admiși (specialități medicale) către numărul de absolvenți ai facultății Medicină Generală a USMF „Nicolae Testemițanu”

Tabelul 1.

Numerele absolute de mediciști-absolvenți și rezidenți admiși în anul I, planul de admitere la rezidențiat și raportul rezidenților admiși în anul I la numărul de mediciști-absolvenți, perioada 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Mediciști-absolvenți autohtoni	388	474	495	392	416	410
Plan admitere rezidențiat, total	391	440	507	395	416	417
Rezidenți, admiși anul I, total	358	405	416	331	315	265
Rap. rezidenți anul I/absolvenți	92,27%	85,44%	84,04%	84,44%	75,72%	64,63%

Aceste date fac abstracție de la acei rezidenți, care deși au fost admiși în anul I, și-au depus actele și peste hotare, cel mai frecvent în România, unde admiterea are loc mai târziu și ar mai putea pleca. În acest context, indicatori prezentați referitori la rezidenți ar putea fi și mai mici. Luând în considerare deficitul de personal deja existent în republică și faptul că o bună parte din medici deja au atins sau urmează să atingă în scurt timp vârsta de pensionare, suplinirea deficitului cu personal tânăr ar trebui să fie o prioritate. Totuși, aceasta nu va putea avea loc din cauza lipsei dorinței tinerei generații nu doar de a continua, ci chiar de a-și începe cariera profesională în Republica Moldova. Atitudinea absolvenților față de admiterea la rezidențiat anunță prin sine o criză gravă de personal medical calificat în anii ce urmează. Sunt necesare studii suplimentare pentru a determina factorii determinanți pentru absolvenți pentru a-și continua studiile în RM și a-și începe cariera de medic acasă și a evalua impactul acestor factori.

Pentru a afla atitudinea studenților față de emigrare și evoluția acesteia de-a lungul anilor, au fost chestionați studenții USMF din anii I, III și VI. În anul I au fost validate 211 chestionare. Dintre aceștia, 144 studenți și-au arătat intenția de a emigra, ce reprezintă 68,25%. În anul III, din 185 de persoane cu chestionare validate, 153 au răspuns că au intenția de a emigra, sau 82,70%. În anul VI, din 210 chestionare validate, 157 conțineau răspuns afirmativ la întrebarea dacă intenționează să emigreze, adică 74,76%,

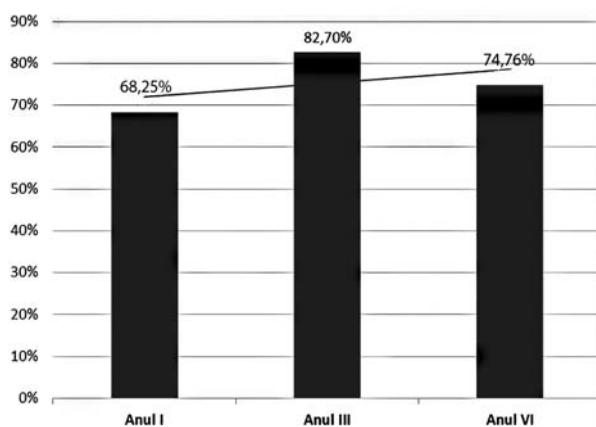

Fig 3.

ceea ce înseamnă că doar 1 din 4 și-ar dori să activeze ca medic în RM. Datele sunt prezentate schematic în figura 3. Se observă evoluția în clopot a valorilor, dar totuși cu tendință slab pozitivă între anul I și anul VI. În rândul categoriilor analizate, factorii „de risc” care să predisună un student din anul VI să emigreze ar fi sexul masculin, cei necăsătoriți, proveniența urbană, familia părinților completă, ambii părinți angajați și rezultate academice bune. Factori „protectivi” ar fi genul feminin, statut marital – căsătorit, proveniență rurală, de la sud, familia părinților incompletă, părinți neangajați, rezultate academice relativ mai rele. Judecând în baza categoriilor ce predispun spre a emigra sau de a rămâne se poate afirma că sunt predispuși a rămâne cei cu o povară socială mai mare, pe când cei fără careva piedici sociale sunt mai predispuși să plece.

Se observă, totuși, aceste valori sunt mult mai mari decât ratele celor ce nu-și urmează studiile la rezidențiat. Acest fapt trebuie interpretat corect, luând în considerare și alte criterii decât dorința de a emigra, care au rol determinant în alegerea locului de continuare a studiilor. Totuși, aceste date demonstrează că există teren pe care să putem aștepta așa rate mici de ocupare a locurilor la rezidențiat.

Concluzii:

1) Rata de completare a locurilor oferite la rezidențiat este în continuă scădere, în 2017 fiecare al 3-lea absolvent alegând să nu-și continue instruirea în Republica Moldova.

2) În rândurile studenților anului VI de la USMF „Nicolae Testemițanu” doar 1 din 4 și-ar dori să-și înceapă cariera de medic în Republica Moldova. Factorii „de risc” care să predisună un student din anul VI să emigreze ar fi sexul masculin, cei necăsătoriți, proveniența urbană, familia părinților completă, ambii părinți angajați și rezultate academice bune.

3) Studii suplimentare sunt necesare pentru a cerceta care sunt factorii determinanți ce influențează decizia medicinistilor și absolvenților de a emigra sau a rămâne și care este impactul acestor factori.

4) Este necesară elaborarea și implementarea urgentă a unor politici de retenție pentru absolvenți și tineri specialiști, pentru a evita o criză de personal medical în viitor.

Bibliografie:

[1] Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Moldova, anul 2016. Resursele ocrotirii sănătății, Raport Centrul Național de Management în Sănătate, Chișinău, 2017.

[2] Bundesärztekammer, Ärztestatistik 2016: Die Schere zwischen Behandlungsbedarf und Behandlungskapazitäten öffnet sich. <http://www.bundesaerztekammer.de/ueber-uns/aerztestatistik/aerztestatistik-2016/>. [Accesat 11 02 2018].

[3] Global strategy on human resources for health: workforce 2030, Raport OMS, 2016.

[4] Health workforce needs, demand and shortages to

2030: an overview of forecasted trends in, Raport OMS, 2016.

[5] Health Workers Who Migrate from the Republic of Moldova to Work in Italy and Other European Union Countries, Raport OMS, Copenhaga, 2014.

[6] Jelamschi Nicolae et al. Destinații prioritare pentru recunoașterea diplomelor medicale eliberate de instituțiile de învățământ medical din Republica Moldova, Chișinău, 2013.

[7] P. G. et al. *Ireland's medical brain drain: migration intentions of Irish medical students*. Human Resources for Health, 2015, vol. 13, nr. 11.

[8] Șoimita Mihaela Suciuc et al. *Physician migration at its roots: a study on the emigration preferences and plans among medical students in Romania*. Human Resources for Health, 2017, vol. 15, nr. 6.

[9] The Complexities of Physician Supply and Demand 2017 Update: Projections from, Raport Association of American Medical Colleges, 2017.